

Reactie op commentaar van Hamilcar Knops en Jelle Nijland (2008) en op het artikel ‘Sociale nv beter dan privatisering’ van Ferd Crone en Piotr van Rij (2008).

In hun commentaar in *ESB* 4531 op ons artikel over de verwarde onderneming (Baarsma en Theeuwes, 2008) voeren Hamilcar Knops en Jelle Nijland twee kritiekpunten op. Ten eerste dat wij de kritiek in ons artikel hebben gericht “op een idee dat oud-PvdA-Kamerlid Ferd Crone enkele malen heeft voorgesteld” over de sociale vennootschap. Ten tweede dat het nuttig is om maatschappelijke instellingen in te richten en te waarborgen dat ze “hun rol voor het publiek belang naar behoren vervullen”. In het artikel van Ferd Crone en Piotr van Rij worden we op onze wenken bediend wat betreft Crone’s ideeën. In hun artikel komen verder dezelfde argumenten in iets andere bewoordingen terug. We richten ons in deze reactie dan ook alleen op het tweede punt. Het uitgangspunt van ons artikel is dat het beleid van marktwerking in Den Haag heeft afgedaan. Dat betekent dat men niet meer, zoals bij vorige regeringen het geval was, waar mogelijk en nuttig wil overgaan van overheid naar markt. Men zoekt nu (in de woorden van Crone en Van Rij) “naar oplossingen in het grijze gebied tussen markt en overheid”. Zowel de maatschappelijke onderneming (die in de reactie van Knops en Nijland wordt benadrukt) als de sociale onderneming (die veel aandacht krijgt van Crone en Van Rij) wordt gezien als hybride tussenvorm. De huidige regering hoopt dat zij het publieke belang kan verankeren in de juridische vormgeving van deze hybride ondernemingen. Ze hoopt dat ze de doelstellingen, die eerdere regeringen nastreefden met marktwerkingbeleid, eenvoudiger kan bereiken door ze simpelweg op te leggen aan een hybride bedrijf. In ons artikel pleiten wij er niet voor om alles naar de markt te brengen. Ons argument is dat het alleen maar tot verwarring leidt als de keuze niet duidelijk wordt gemaakt. Crone en Van Rij vinden onze tweedeling te simpel en willen een verkenning van het gebied tussen markt en overheid. Een verkenning, schrijven ze, “die des te meer van pas komt nu grote sectoren aan de beurt komen, zoals zorg, onderwijs en volkshuisvesting, en sectoren die een meer infrastructureel nutskarakter hebben, zoals energie, water, openbaar vervoer en afval”. Vroeger, voor de val van marktwerking, zouden we een onderscheid maken tussen wat het karakter van een natuurlijk monopolie heeft en wat geschikt is om naar de markt te brengen. Het natuurlijk-monopoliedeel werd in een gereguleerd publiek bedrijf ondergebracht. De andere onderdelen werden, in een concurrerende marktomgeving gezet. Crone en Van Rij willen dat niet meer. Ze willen voor de bedrijven in die sectoren een permanente tussenvorm. Terwijl het

niet duidelijk is dat het eerdere beleid van marktwerking zo heeft gefaald (zie het recente rapport *Onderzoek marktwerking* dat door het Ministerie van Economische Zaken half februari naar de Tweede Kamer is gestuurd) dat we nu moeten besluiten om het overboord te gooien.

Crone en Van Rij hechten in hun artikel groot belang aan het in eigendom houden door de overheid om het publiek belang te borgen. Als het daarbij gaat om (gereguleerde) publieke bedrijven die volledig eigendom van de overheid zijn (dat is bijvoorbeeld nuttig voor natuurlijke monopolies) dan hebben we daar geen enkel probleem mee. Maar Crone en Van Rij pleiten voor vormen van gedeeltelijke eigendom. Hun argument is dat wetgeving onvoldoende is om het publieke belang te beschermen en dat in eigendom houden door de overheid noodzakelijk blijft. Het lijkt ons dat in hybride bedrijven, waarbij de overheid samen met private partijen aandeelhouder is, het toezicht en daarmee het bereiken van publieke doelen alleen maar moeilijker wordt. Een belangrijk argument in ons artikel is dat een bedrijf met eenvoudige doelstellingen en meerdere belanghebbenden minder goed presteert. Een soortgelijk argument is te vinden in de recente discussienota van het CPB (Bovenberg en Teulings, 2008). Stapelen van doelstellingen en uitbreiden van de kring van belanghebbenden is wat Crone en Van Rij, en Knops en Nijland doen in hun ontwerp van de sociale en de maatschappelijke onderneming. Crone en Van Rij geven aan dat de definitie van het publieke belang in de loop van de tijd zal veranderen. Wij vrezen dat een hybride bedrijf zo de speelbal zal worden van de wisselende politieke voorkeuren in Den Haag. Daarenboven is de sociale en maatschappelijke onderneming een eindstation. Het altijd onvolmaakte specifieke toezichtmodel krijgt daardoor voor deze ondernemingen een permanent karakter. Dit staat in schril contrast met ons pleidooi om waar mogelijk een gereguleerd bedrijf in de markt te zetten. In een concurrerende omgeving is toezicht niet meer nodig (behalve dan het generieke toezicht van de NMa). Maar wie, zoals Crone en Van Rij in hun laatste zin aangeven, vreest dat marktfalen groter is dan overheidsfalen, zal aarzelen om die stap te zetten en zal blijven steken in het niemandsland tussen markt en overheid.

LITERATUUR

- Baarsma, B. en J. Theeuwes (2008) *De verwarde onderneming*. *ESB* 93(4528), 68–71.
Bovenberg, L. en C.N. Teulings (2008) *Rhineland Exit*. CPB Discussion Paper, nr 101, maart.

BARBARA BAARSMAN
EN JULES THEEUWES
Adjunct directeur en
directeur van SEO Econo-
misch Onderzoek